

Viereisellä sivulla pieniä välähdyksiä Kati Tiilikainen-Kinasen ja Tommi Kinasen perhehoidon arkeen silloin, kun Jimi (vasen yläkuva) ja Helmi (oik.) ovat käyneet perhehoidossa.

VAIHTELUA LAPSILLE, VIRKISTYSTÄ AIKUISILLE

Jimi ja Helmi viettävät kerran kuussa viikonlopun Kati Tiilikainen-Kinasen ja Tommi Kinasen perhehoidossa Etelä-Savossa. Lyhyet perhehoitajaksot tarjoavat erityislapsille uusia ihmissuhteita ja voivat tukea heidän itsenäistymistään. Samalla vanhemmat saavat omaa aikaa ja ladata akkujaan.

Jimi, 11, on vauhdikas ja toimielias nuorimies. Downin syndrooman vuoksi hän vaatii keskivertoa enemmän silmäläpitoa ja jommankumman vanhemman läsnäoloa. Vaikka Jimi nukkuu yönsä ja syö ja pukee omatoimisesti, arki erityislapsen kanssa on toisinaan kuormittavaa muulle perheelle.

Kun Jimin isästä tuli pojan omaishoitaja, perhe alkoi selvittää, millä eri tavoin omaishoidon lakisäätöisiä ja muita vapaita saisi järjestettyä heidän kotiseudullaan Etelä-Savossa. Yhtenä vaihtoehtona nousi esiin, että Jimi voisi olla vapaiden ajan hoidossa perhehoidossa.

Syksyllä 2020 Jimi, tämän vanhemmat ja perhehoidon työntekijät kävivät tutustumassa **Kati Tiilikainen-Kinasen ja Tommi Kinasen** perhekotiin Ristiinassa. Koska paikka ja perhehoitajat vaikuttivat sopivilta, perhe päätti antaa perhehoidolle mahdollisuuden. Jimi on käynyt nyt säännöllisesti noin kahden ja puolen vuoden ajan perhehoidossa Ristiinassa keskimäärin yhden viikonlopun kuukaudessa.

– Jimi viihtyy perhehoidossa hyvin. Siellä saa touhuta kaikkea kivaa ja ulkoilla paljon. Aluksi hänellä oli vähän koti-ikävä, ja edelleenkin kun hän näkee, että kassia pakataan lähtöä varten, hän on sitä mieltä, ettei haluaisi lähteä. Kotiin palatessaan hän on kuitenkin aina hymyssä suin ja peukuttaa, kun kysyn, oliko kivaa, Jimin äiti **Mervi Simoska** kertoo.

Jimi matkaa perhekotiin yleensä perjantaisin taksilla suoraan ilta-päiväkerhosta ja palaa kotiin kaksi vuorokautta myöhemmin sunnuntaina. Toisinaan perhehoitoa on järjestynyt pidemmäksi aikaa. Esimerkiksi kun vanhemmat olivat viime syksynä 25-vuotishäämatkalla, Jimi vietti perhehoidossa viikon ja kävi sitä kautta päivittäin koulussa.

– Ennen kuin Jimille löytyi perhekoti, omaishoidon vapaat jäivät monesti käyttämättä, koska vapaiden ajaksi ei ollut säännöllisiä järjestelyjä eikä sopivaa hoitajaa. Perheen jaksamisen kannalta perhehoito on tosi tärkeää toimintaa. Saamme niin sanotusti omaa aikaa.

Hengähdys hetket ovat tarpeellisia, oli omaishoidettava minkäikäinen tahansa – puhumattakaan heistä, jotka pyörittävät arkea yksin, Simoska muistuttaa.

Viikonloput vaihtelevalla kokoonpanolla

Kati Tiilikainen-Kinanen ja Tommi Kinasen ovat pitkän linjan perhehoitajia. Alun perin pariskunta valmentautui lastensuojelun perhehoitoon eli sijaisperheeksi.

Katilla on aiempaa työhistoriaa ja koulutusta vammaisten ihmisten parista. Vähitellen perhehoidossa alkoikin käydä myös kehitysvammaisia tai muuten erityistä hoivaa tarvitsevia lapsia lyhyillä perhehoitajaksoilla, joiden turvin omaishoitajat voivat pitää vapaitaan.

Aluksi Kati hoiti erityislasten perhehoitoviikonloppuja perhehoitajaystävänsä kanssa siten, että ystävä asui kyseiset viikonloput Katin perhehoidossa. Näin varmistettiin, että perhehoitajalla on tukenaan työpari ja lapset saavat ympärivuorokautista hoivaa kahdelta aikuiselta.

Kun ystävä perusti myöhemmin oman perhehoidon, erityislasten perhehoitoviikonloput olivat vaarassa päättyä ja moni perhe olisi jäänyt ilman tarpeellista tukipalvelua. Viikonloppuja pystyttiin kuitenkin jatkamaan, kun tässä vaiheessa myös Tommi ryhtyi kokopäiväiseksi perhehoitajaksi.

Tätä nykyä Katin ja Tommin kanssa asuu yksi pitkäaikaisesti sijoitettu lapsi. Keskimäärin yhden viikonlopun kuukaudesta perhehoidossa viettää lisäksi kaksi tai kolme erityistarpeista lasta. Lisäksi yhtenä viikonloppuna paikalla on enimmillään viisi perhehoidettavaa erityislasta, ja tällöin perheen pitkäaikaisijoitettu lapsi on muualla.

Omassa kodissaan antamansa perhehoidon lisäksi sekä Kati että Tommi tekevät ikäihmisten perhehoitoa oman kotinsa ulkopuolella ja Kati toimii myös kiertävänä perhehoitajana erityislasten perheissä. ➤

TEKSTI OLLI KOIKKALAINEN KUVAT KATI TIILIKAINEN-KINASEN ALBUMI

►► Aikataulujen suunnittelu on välillä aikamoista palapeliä, kun huomioida pitää niin asiakasperheiden ja hyvinvointialueen toiveet, hoidettavien tarpeet kuin oma toimeentulo ja jaksaminenkin.

– Meille olisi tarjolla enemmänkin lapsia perhehoitajakoille, mutta joudumme rajaamaan määrää, koska kalenterissa ei ole tilaa. Varsinkin viikonloput pitää kasata tosi tarkasti lasten hoitoisuuden ja yhteensopivuuden perusteella niin, että kaikille riittää varmasti aikaa ja turvaa, Tiilikainen-Kinanan kertoo.

Rutiinit ja aikuiset tuovat turvaa

Viikonloppuhoidossa kävijöistä kaikki ovat tällä hetkellä peruskouluikäisiä. Osa heistä on Jimin tavoin suhteellisen omatoimisia, mutta mukaan mahtuu myös vahvaa tukea tarvitsevia lapsia. Aikuisten jatkuva läsnäolo on olennaisen tärkeää, sillä osa kommunikoi ilman puhetta, ei tule toimeen ilman lääkitystä, käyttää pyörätuolia tai tarvitsee kypärää ja nostovyötä.

Kati Tiilikainen-Kinanan mukaan monelle hoidettavalle on tärkeää, että viikonloput noudattavat tuttua ja totuttua kaavaa. Sitä rytmittävät ruokailut, lääkkeiden otot ja nukkumiset. Kaikkea ei pidä kuitenkaan kellottaa etukäteen, sillä usein on tarvetta joustoille sen mukaan, millainen vointi ja fiilis kenellekin on.

– Eräskin lapsi toistelee tullessaan usein ritirimpsua: ”Menen makuuhuoneeseen punaisesta ovesta, minulla on huonekaveri, meille luetaan iltasatu, äiti tulee sunnuntaina hakemaan minut.” Se luo turvallisuutta, Tiilikainen-Kinanan kertoo.

Perhekodin yläkerta on hoidettavien omaa tilaa. Jokaiselle on tarjolla oma makuuhuone, joka pyritään pitämään samana kerrasta toiseen. Kahdelle on myös järjestynyt heidän omasta tahdostaan ja vanhempien suostumuksella yhteinen makuuhuone. Jotta kaikki saavat tarvittaessa apua, toinen perhehoitaja nukkuu aina yläkerrassa ja toinen alakerrassa, jossa on pyörätuolia käyttävän asukkaan nukkumatila.

Omissa huoneissa vietetään aikaa pääsääntöisesti vain yö- tai päiväuntien merkeissä, ja hereillä ollessaan kaikki ovat yhdessä. Moni käy samaa koulua ja jatkaa koulusta tuttuja leikkejään yhdessä. Hekin, joilla on autistisia piirteitä, otetaan mukaan yhteisiin tekemisiin jaksamisensa mukaan.

– Viikonloppu on lapsille vapaa-aikaa kouluarjesta, joten pyrimme ottamaan rennosti: katsotaan telkkaria, ulkoillaan, askarrellaan ja puuhailaan kaikenlaista. Musiikki yhdistää monia, ja meillä onkin paljon musiikillista liikkumista, tanssia ja laulua. Lauantaina tietenkin herkutellaan ja monilla on myös suihkupäiviä. Ne, jotka kykenevät, voivat saunoakin, Tiilikainen-Kinanan sanoo.

Epilepsiaa sairastavista nepsy-lapsiin

Kati Tiilikainen-Kinanan ja Tommi Kinanan perhehoidossa käy noin kerran kuussa viikonloppuhoidossa myös mikkeliläisen **Hanna Laukkarisen** kehitysvammaisen **Helmi**-tytär. 13-vuotias Helmi sairastaa vaikeahoitoista epilepsiaa, ja kohtaukset ovat päivittäisiä. Näin ollen lähettyvillä on oltava vuorokauden ympäri aikuinen, joka osaa auttaa sekä arkiaskareissa että kohtausten aikana.

Laukkarinen toimii Helmin omaishoitajana. Hän toivoi miehensä kanssa, että tytär pääsisi omaishoidon vapaiden ajaksi pienimuotoiseen ja kodinomaiseen hoitopaikkaan laitoksen sijaan. Koska Tiilikainen-Kinanasella on myös tarvittavaa ammatillista osaamista kehitysvammaisten lasten kanssa toimimisesta, vammaispalveluiden kautta perheelle ehdotettiin heidän perhekotiotaan. Yhteistyö alkoi tutustumisen merkeissä ja on jatkunut nyt jo useamman vuoden.

– Äitinä voin jättää Helmin hyvillä mielin tänne hoitoon, koska perhehoitajat tuntevat Helmin ja hänen tarpeensa. Pääsemme muuna perheenä hetkeksi levähtämään ja keräämään voimia arkeen, mutta tämä on hirveän tärkeää myös Helmille. Yökyläily on hänen oma reissunsa, josta hän iloitsee. Perhehoidossa Helmi on saanut myös ystäviä ja monia kokemuksia, jotka tukevat itsenäistymistä, Hanna Laukkarinen sanoo.

Laukkarisen mukaan perhehoito on ollut heidän perheelleen todellinen kultakimpale. Hän rohkaiseekin kaikkia perhehoitajia miettimään ennakkoluulottomasti, voisivatko he laajentaa toimintaansa kehitysvammaisten ja muiden erityistarpeisten ihmisten perhehoitoon.

– Helmi on monella tapaa erityinen ja tarvitsee paljon auttamista. Silti vaikeahoitoinen epilepsiakaan ei ole este perhehoidolle, jos perhehoidossa on tarpeeksi tukea, osaamista ja apuvälineitä. Perhehoidosta olisi varmasti hyötyä monelle muullekin perheelle, jolla on erityislapsia, Laukkarinen kertoo.

Kati Tiilikainen-Kinanan muistuttaa, etteivät lainkaan kaikki perhehoitoa saavat erityislapset ja -nuoret ole yhtä suuren huolenpidon ja lääkehoidon tarpeessa kuin Helmi. Usein perhekotijaksolla käy esimerkiksi Jimin kaltaisia Down-lapsia, joiden kanssa pärjää hyvin, kunhan pystyy tarjoamaan läsnäoloa, rutiineja ja rajoja.

– Myös perheiden kotiin vietävä perhehoito on sellaista, joka luonnistuu varmasti monelta. Siellä asiakkaina voi olla vaikkapa nepsy-lapsia, joiden kanssa perhehoitaja viettää muutaman tunnin koulupäivän jälkeen silloin tällöin, jos vanhempi on tulossa kotiin vasta illemmalta. Suosittelen kysymään omalta hyvinvointialueelta, mitä kaikkea on tarjolla, Tiilikainen-Kinanan vinkkaa. ■

Sekä Kati Tiilikainen-Kinanasella että Tommi Kinanasella on kokemusta niin lasten, nuorten, kehitysvammaisten ihmisten kuin ikäihmistenkin perhehoidosta. Kummankin mielestä perhehoidon parhaisiin puoliin kuuluu se, että hoidettavilta saa välittömästi palautetta, onko hommat hoidettu hyvin vai ei.

Kymmeniä savolaislapsia jonottaa perhehoitoon

ETELÄ-SAVOSSA ON KOVA TARVE lisätä kehitysvammaisten ja muiden erityistarpeisten ihmisten perhehoitoa. Etenkin erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä on kasvussa, eivätkä nykyiset perhehoitajat pysty ottamaan enempää asiakkaita.

Etelä-Savossa toimii tällä hetkellä seitsemän perhekotiota, jotka tarjoavat pitkäaikaisista perhehoitoa kehitysvammaisille ihmisille. Niissä hoidetaan kymmentä eteläsavolaista kehitysvammaista ja joitakin asukkaita muilta hyvinvointialueilta.

Pitkäaikaisista perhehoitoa enemmän kysyntää on lyhyille perhehoitajakoille sekä perhekodeissa että hoidettavien omissa kodeissa. Etelä-Savossa on parikymmentä perhehoitajaa, jotka tarjoavat näitä perhehoidon muotoja. Heidän asiakkaina on yhteensä noin 60 erityistarpeista lasta.

Etelä-Savon hyvinvointialueen vammaisten perhehoidon koordinaattori **Samu Levänen** kehuu alueen perhehoitajia sitoutuneiksi

ja ammattitaitoisiksi. Heitä on kuitenkin liian vähän. Pulaa on varsinkin perhehoitajista, joiden perhehoidossa erityislapset voisivat viettää pari, kolme päivää kuukaudessa sen aikaa, kun heidän vanhempansa pitävät lakisääteisiä omaishoitajan vapaitaan.

– Jonossa tällaiseen paikkaan on arviolta 20–30 lasta. Heidän perheilleen on myönnetty palvelu, mutta joudumme myymään ei-oota. Varsinkin Mikkelin alueella perhehoitajien määrä ja perhehoidon tarve eivät kohtaa. Pieksämäen suunnalla taas olisi kyllä tekijöitä, mutta Mikkelissä päin vanhemmat ehkä pitävät välimatkaa Pieksämäelle liian pitkänä, Levänen kertoo.

ETELÄ-SAVOON TARVITTAISIIN LISÄÄ myös kiertäviä perhehoitajia, jotka käyvät auttamassa erityislapsia näiden omissa kodeissa. Näin voidaan tukea esimerkiksi vanhempien työssäkäyntiä tai omaishoitajien asiointi- ja virkistysvapaiden pitämistä.

– Jos lapsella tai nuorella on haasteita vaikkapa kouluun lähtemisessä, perhehoitaja voi käydä perheen kotona hoitamassa lapsen kanssa aamutoimet ja auttamassa hänet taksiin, hyvinvointialueen omais- ja perhehoidon koordinaattori **Sarianna Maaranen** sanoo.

Maaranen mukaan Etelä-Savon hyvinvointialueen seuraava keva-perhehoidon ennakkovalmennusryhmä pyritään saamaan käyntiin syksyllä. Sitä on vetämässä todennäköisesti myös perhehoitaja **Kati Tiilikainen-Kinanan**. Hän toimii niin ikään uusien perhehoitajien mentorina.

– Perhehoitajana koen merkitykselliseksi, kun voin pienellä panoksellani antaa erityislasten vanhemmille pienen lepoetken. Hienoa on myös, että perhehoidettavalta saa välittömästi palautetta, ovatko asiat hyvin vai huonosti. Kannattaa lähteä ennakkovalmennukseen. Edellisistä valmennuksista varmaankaan kukaan ei ole jäänyt ilman asiakkaita, Tiilikainen-Kinanan sanoo.